

THOMAS MORE

ÜTOPYA

ÇEVİRİ: SUAT ERTÜZÜN

THOMAS MORE
ÜTOPYA

Can Klasik

Ütopya, Thomas More

İngilizce aslından çeviren: Suat Ertüzün

Utopia

İlk baskı: 1516

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2020

6. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Şirin Etik

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Bilal Sarıteke

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-4479-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

THOMAS MORE ÜTOPYA

ANLATI

İngilizce aslından çeviren

Suat Ertüzün

♥can

THOMAS MORE, 1478'de Londra'da doğdu. Canterbury başpiskoposunun hizmetinde 16 yıl eğitim gördükten sonra Oxford Üniversitesi'ne gitti, burada geçirdiği iki yılın ardından babasının ısrarıyla Londra'ya döndü ve hukuk eğitimi almaya başladı. 1499'da, sonradan yakın dostu olacak Erasmus'la tanıştı, böylece hümanist bakış açısını ve fikirlerini paylaşan bir yoldaş edindi. Parlamento'ya, Lordlar Kamarası'na seçildi, birçok üst düzey devlet görevlerinde bulundu. 1516'da, dünyanın en çok okunan kitaplarından birine dönüşecek *Ütopya*'yı yazdı. Aynı zamanda Protestanlığa getirdiği eleştiriler yüzünden krala arası açıldı. Kralı İngiliz Kilisesi'nin başı olarak kabul etmediği için 1535'te ölüm cezasına çarptırıldı. Ölümünden 400 yıl sonra, Papa XI. Pius tarafından aziz ilan edildi.

SUAT ERTÜZÜN, 1971'de Hollanda'da doğdu. İlkokulu Hollanda'da, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü 1996'da bitirdi. Bir süre bankacılık ve turizm sektöründe çalıştıktan sonra çevirmenlik yapmaya başladı. Oscar Wilde, Kiran Desai, J.M. Coetzee, Rudolfo Anaya, Julia Glass, John Hughes, Sybille Bedford, John Banville, Patricia Highsmith, Stephen Greenblatt, Aimee Bender, V.S. Naipaul gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı.

Ütopya Alfabeti

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t v x y
o e t o o o o c o o e Δ j l γ 7 □ □ □ □ □ □

Ütopya Şiirinden Bir Örnek

□□□□□
□
□
□ □

Şiirin Harf Çevirisi

Ütopos ha Bokkas peu la şama polta şamaan.
Bargol he maglomi bakkan soma gimnosofaon
Agrama gimnosofon labarembaşa bodamilomin.
Volvala barşin heman, la lavolvola dramme pagloni.

Şiirin Birebir Çevirisi

Ada yapılan ada olmayandan Komutan ben Ütopos.
Hepsi felsefesiz ülkelerden yalnız ben
Ölümlüler-için-oluşturduğum felsefeyi beyan ediyorum.
Bana ait olanları rızamla açıklıyor, daha iyilerini rızasızlık göstermeden kabul ediyorum.

*Kraliyet Şairi Çalçene Nonsenso'nun¹
Kız Kardeşinin Oğlunun
Ütopya Adası
Hakkındaki Dizeleri*

Adım YOKYER'di bir zamanlar,
Kimsenin gitmediği yer anlamında,
Platon'un *Devlet*'ine erişme iddiasındayım şimdi,
Ya da onu kendi oyununda yenme iddiasında;
Efsaneden ibaretti çünkü o,
Oysa onun insanlar, refah ve yasalar için yazdıkları,
Bende sağlam bir çerçeveye oturdu,
Her bilge kişinin gittiği yer oldum:
Artık adım UĞRAKYER.

1. Çalçene Nonsenso, bizzat Ütopya'ya gidip orada belli bir süre yaşadktan sonra Thomas More ve arkadaşı Peter Gilles'e adayı anlatan Raphael Nonsenso'dur. *Nonsenso* Latince, hiçbir anlamı olmayan, saçmalık anlamına gelir. (Y.N.)

More'un Peter Gilles'e Mektubu

Sevgili Peter Gilles,

Sizin altı hafta içinde elinize geçmesini umduğunuz, benimse sizi yaklaşık bir yıldır beklettiğim Ütopya Cumhuriyeti hakkındaki bu küçük kitabı neredeyse utanarak gönderiyorum. Kitabın konusunu bulmaya uğraşmak ve onu uygun bir biçime sokmak gibi sorunlarım olmadığını biliyordunuz; tek yapmam gereken Raphael'in bize anlattıklarını yinelemektir. Üslubu fazla süslü olmadığından onu kelimelere nasıl dökceğimi dert etmeme gerek yoktu; her şey oracıkta kendiliğinden gelişmişti. Raphael'in Latincesinin Yunancası kadar iyi olmadığını siz de biliyorsunuz. Dolayısıyla onun yalın ve doğaçlama tarzına yaklaştığım ölçüde gerçeğe de yaklaşacaktım ki burada endişe etmem gereken tek konu bu.

Evet, Peter, biliyorum. Çoğu zaten hazır olduğu için bana yapacak hemen hiçbir şey kalmamıştı. Şartlar başka türlü olsa, böyle bir eserin yaratımı ve düzenlenmesi, yeterince akıllı ve kültürlü biri için bile epey zaman alırdı. Üstelik incelikli ve açık bir üslup gerekse, sonsuz zamanla bile yetinemezdim. Neyse ki bu sorunların hiçbirisiyle uğraşmak zorunda değildim. Yapmam gereken tek şey gerçekten de işittiklerimi yazmaktı, bu gayet kolay. Fakat başka sorumluluklarım şu kolaycılık iş için bile bana zaman bırakmadı. Mahkemelerde dava vekilliği görevi, yargıç kürsüsünde hukuk ya da ceza davaları yüzünden

işten başımı kaldıramıyorum. İş veya nezaket gereği, daima birilerini ziyaret etmek zorunda kalmam da cabası. Basbayağı bütün gün dışarıda insanlarla uğraşıyor, vaktimin kalanını da aileme ayırıyorum; dolayısıyla kendime, yani yazmaya fırsat kalmıyor.

Eve geldiğimde karımla konuşmam, çocuklarımla laflamam, hizmetkârlarımla görüşmem gerektiğini takdir edersiniz. Mutlak bir zorunluluk olduğu için bunu sorumluluklarımdan biri sayıyorum, aksi halde kendi evimde bir yabancıya dönüşürüm. Ayrıca ister kendi tercih ettiğimiz bir beraberlik olsun, ister tesadüfen veya akrabalık dolayısıyla kendimizi içinde bulduğumuz bir ilişki, birlikte yaşadığımız insanlara karşı her zaman nazik olmaya çalışmalıyız; nazik derken onları şımartmadan, hizmetkârları efendi yerine koymadan, olabildiğince nazik demek istiyorum.

Günler, aylar ve yıllar böylece akıp gitti. Peki, o halde *ne zaman* yazdığımı sorabilirsiniz. Buraya dek uykudan veya birçok kişinin uyku kadar vakit harcadığı yemekten söz etmedim çünkü aslında kendime ancak uykudan ve yemeklerden çaldığım kadar vakit ayırabiliyorum. O vakit de pek fazla olmadığı için yavaş ilerleyebildim ama sonuçta ilerleyebildim ve nihayet *Ütopya*'yı bitirebildim ki okuyacağınız ve eksik bir şey bıraktıysam bana söyleyeceğiniz umuduyla onu size gönderiyorum sevgili Peter. Gerçi bu bakımdan aslında rahatım –yalnızca bilgimin ve aklımın hafızama ayak uydurabilmesini istiyorum– ama hiçbir şeyin zihnimden kaçmadığına güvenecek kadar da değil.

Zamanında bizimle olan genç yardımcım John Clement'i bilirsiniz. Latince ve Yunancada şimdiden gelecek vaat etmeye başladığı ve ileride ondan büyük şeyler beklediğim için, eğitsel değeri olabilecek hiçbir sohbeti kaçırmamasını istemedim. İşte John beni bir konuda büyük bir şüpheye düşürdü. Hatırladığım kadarıyla, Raphael bize Havakale'deki Yoksul Irmağı'nı aşan köprünün beş yüz metre uzunluğunda olduğunu anlat-

mıştı ama John o mesafeyi iki yüz metre kısaltmamı istiyor; dediğine göre ırmak o noktada en fazla üç yüz metre genişliğindeymiş. Doğru uzunluk için lütfen hafızanızı yoklar mısınız? John'la aynı fikirdeyseniz sözünüze güvenecek ve hatanın ben de olduğunu kabul edeceğim. Fakat tamamen unuttuysanız kendi bildiğimi değiştirmeyeceğim çünkü ben böyle hatırlıyorum. Olguları doğru aktarmak konusunda ne kadar titiz olduğumu görüyorsunuz; zekiden ziyade dürüst biri olarak bilinmek istediğim için şüpheye düştüğüm yerlerde ancak istemeden yanlış yapmış olabilirim.

Yine de en basit çözüm doğrudan Raphael'e sormanız ya da mektup yazmanız olacaktır, hatta baş gösteren bir başka küçük sorun yüzünden aslında bunu yapmanız gerek. Kimin yanışı –benim mi, sizin mi yoksa Raphael'in mi– bilmiyorum ama Yeni Dünya Ütopya'sının nerede olduğunu sormak bizim aklımıza gelmediği gibi, bunu söylemek Raphael'in de aklına gelmedi. Bu ihmali telafi etmek için elimde bulunan küçük miktardaki parayı seve seve gözden çıkarabilirim. Öncelikle, ada hakkında bunca şey yazdıktan sonra onun hangi denizde olduğunu bilmemek kendimi biraz aptal gibi hissettiriyor. Bir de İngiltere'den bir-iki kişi oraya gitmek istiyor. Özellikle çok dindar bir ilahiyatçı var ki Ütopya'yı mutlaka ziyaret etmek arzusunda ama boş bir meraktan değil, madem Hıristiyanlık ülkede başarıyla yer bulmuş, orada dinin gelişimini desteklemek için. Bunu resmî yollardan gerçekleştirmek istediği için de oraya papa tarafından gönderilmeye, hatta Ütopya piskoposu olarak atanmaya azmetmiş durumda. Kendisini tercih etmeleri için yalvarmaya bile hazır. Kâr veya itibar amacıyla değil de din aşkıyla yapıldığı sürece bunda hiçbir sakınca olmadığını düşünüyör.

Yani Peter, çalışmamın yalnızca doğruları içermesini ve içinde hiçbir yanışın olmamasını teminen, benim için Raphael'i görmeye gidebilir, hiç olmazsa ona yazabilir misiniz? Belki en iyisi ona kitabı göstermeniz olur çünkü muhtemel yanışları en

doğru şekilde düzeltebilecek biri varsa o da Raphael'dir. Dışarıdan bakarak içindeki her şeyi bilemeyeceğine göre kitabı okuması gerekir. Hem böylece araştırmalarına ait sonuçları nasıl derlediğine verdiği tepkiyi de görmüş olursunuz. Sonuçta bunları kendi yazmayı tasarladıysa, anlattıklarını kaleme almamış olmamı tercih eder. Eğer öyleyse Ütopya'ya vakitsiz bir şöhret kazandırmak ve hikâyesinin büyüsunü, yeniliğini bozmak istemem.

Gerçi ona bakarsanız, bunu yayımlama konusunda ben de henüz kararımı vermiş değilim. Beğeniler o kadar farklılık gösteriyor ve insanlar mizahtan, cömertlikten o kadar uzaklar ki saçma bir şekilde birçok yanlış yargıya varıyorlar. İnsanın çabalarını hor gören bir kamuoyunu aydınlatmak veya eğlendirmek için kendimizi endişeden yiyip bitireceğimize rahatlayıp hayatın tadını çıkarmak ya da hiç olmazsa başkalarına minnet borcu hissetmemek belki çok daha iyidir. Okurların çoğu edebiyattan anlamıyor, nicesi de ona burun kıvırıyor. Cahiller kültürden tamamen yoksun olmayan her şeyi ağır buluyor, entelektüeller modası geçmiş bir dille ifade edilmeyen her şeyi avam diye reddediyor. Kimileri yalnızca klasikleri seviyor, kimileri de yalnızca kendi eserlerini. Kimileri karamsarlıktan ve ciddiyetten her türlü mizahı kınıyor, kimileri de yarım akıllılıktan hiçbir noktaya dayanamıyor. Kimileri kelimelerin görünür anlamlarına öyle takıntılı ki en küçük ironi emaresine bile kuduz gibi tepki veriyor, kimileri de oturup kalktıkları her an farklı sonuçlara varıyor. Sonra bir de birahanelere kurulup tam yetkili bir edayla, akıllarına estiği gibi onu bunu mahkûm eden alkolik eleştirmenler okulu var: Bir güreşçinin rakibinin saçına yapışması gibi eserine yapışıyor, gayet korunaklı yerlerinden onu aşağı çekiyorlar ama bu arada kendi boş kafaları kel olduğundan insan onları hiçbir yerinden tutamıyor.

Bunların yanı sıra, bazı okurlar o kadar nankör ki bir kitabı çok sevseler bile yazarına karşı muhabbet beslemiyorlar. Kusursuz hazırlanmış yemekli bir davetten sonra tika basa

dolmuş, ev sahibine bir teşekkür bile etmeden yuvalarına dönen kaba misafirlere benzetiyorum onları. Müşkülpesent ve kestirilemez zevkleri olan, ayrıca derin bir minnet duygusuna sahip bir toplum için kendini hiçe sayarak bir akıl ziyafeti hazırlama dirayeti de bir yere kadar!

Fakat dediğim gibi, siz Raphael'le temasa geçin. Kitabı yazmak için bunca zahmete girdikten sonra böyle hassasiyet için biraz geç belki ama diğer meseleyi daha sonraya da bırakabilirim. Dolayısıyla onun bir itirazı yoksa, çalışmamı yayımlayıp yayımlayamayacağıma arkadaşlarımdan, özellikle tarafınızdan gelen öğütlere göre karar vereceğim.

Size ve güzel karınıza en iyi dileklerimi gönderiyorum, sevgili Peter Gilles. Ve lütfen bana olan muhabbetiniz eksilmesin çünkü size her zamankinden daha çok muhabbet besliyorum.

Saygılarımla,
Thomas More

Yazıldığı dönemden günümüze en etkileyici ve en çok okunan kitaplardan biri olmayı sürdüren Thomas More'un *Ütopya'sı*, insanların refah ve uyum içinde yaşadığı, özel mülkiyetin, şiddetin, dinî dayatmaların bulunmadığı bir adayı anlatırken toplumsal, ekonomik ve siyasal açıdan ideal bir topluma dair ipuçları sunuyor; dönemin yönetim anlayışını, insanı suça iten sistemi eleştiriyor.

Batı toplumlarının üzerinde yükseldiği ekonomik sisteme yönelik kapsamlı ve açık bir eleştiri getiren ve beş yüzyüncü yaşını geride bırakan *Ütopya* her çağın insanına hitap eden bir eser.

"*Ütopya'nın* en çarpıcı yönlerinden biri, onun çağdaşlığıdır. Açgözlülük, vicdansızlık ve yararsızlık bugün de 1516 yılındaki kadar fazla."

Terry Eagleton

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #toplum #ideal #hiciv #devlet
#yönetim #inançözgürlüğü

Kapak resmi: Ambrosius Holbein

 can

 canyayinlari.com | f | | X canyayinlari

anlati

ISBN 978-975-07-4479-2

9 789750 744792